та її нормативна регламентація, що забезпечило б однакове застосування судами законодавства про відшкодування моральної шкоди.

1. Верховний Суд. Компенсація моральної шкоди в судовій практиці. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezentatsiia_Krat_2021_11_26.pdf.

2. Грищук О. В. Право людини на компенсацію моральної шкоди (загальнотеоретичні аспекти) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2002. 185 с.

3. Майстер І. П. Методи визначення розміру компенсації моральної шкоди. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2014. № 11. С. 76–82.

4. Методичні рекомендації «Відшкодування моральної шкоди» : лист Міністерства юстиції України від 13.05.2004 р. № 35-13/797. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_797323-04.

5. Остапчук В. І. Проблеми визначення розміру відшкодування за завдану моральну шкоду. URL : http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31155/1/75.PDF.

6. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (нематеріальної) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду від 31.03.1995 № 4. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text.

7. Савченко О. Чи збільшаться суми компенсації за моральну шкоду, якщо їх доручать визначати спеціально навченим експертам? *Закон і бізнес.* URL : https://zib.com.ua/ua/print/133709-chi_zbilshatsya_sumi_kompensacii_moralnoi_shkodi__dumka_yuri.html.

8. Цивільний кодекс України : станом на 17 березня 2022 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.

Роман КАРПЕНКО
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА КОМП'ЮТЕРНІ ПРОГРАМИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН СВІТУ

Інтелектуальна власність – збірне поняття, що означає сукупність виняткових прав на результати творчої діяльності і засоби індивідуалізації. Воно охоплює права, що належать до літературних, художніх і наукових творів, виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо – і телепередач, винаходів, промислових зразків, торговельних марок, фірмових найменувань тощо. Щодо ІТ-сфери – це система методів, процесів та способів використання обчислювальної техніки і систем зв'язку для створення, збору, передачі, пошуку, оброблення та поширення інформації з метою ефективної організації діяльності людей. Комп'ютерну програму можна захистити у прикладі до будь-якої сфери технології, тобто нормами Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Але в такому випадку для винаходу повинна виконуватися умова щодо дії над матеріальним об'єктом чи за допомогою матеріального об'єкта; технічний результат, що отримується, являє собою зміни стану об'єкта, який заявляється (продукт чи процес).

Відповідно до статті 440 ЦК України майновими правами інтелектуальної власності на твір є: 1) право на використання твору; 2) виключне право дозволяти використання твору; 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, зокрема забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Відповідно до Закону України «Про авторське право та суміжні права» об'єктами авторського права є комп'ютерні програми, а також бази даних. У мережі «Інтернет» можуть бути розміщені лише ті об'єкти права інтелектуальної власності, які можуть бути представлені у цифровій формі: об'єкти авторського права і суміжних прав, засоби індивідуалізації, результати науково-технічної творчості. [2, ст. 8] Об'єкти права інтелектуальної власності використовуються у мережі переважно як: (а) контент вебсайтів, (б) розпізнавальна частина доменних імен або (в) метатеги. Відповідно до Закону України

«Про судоустрій і статус суддів», Вищим спеціалізованим судом є Вищий суд із питань інтелектуальної власності [3, ст. 312], формально створений 29 вересня 2017 року відповідно до судової реформи 2016 року. Але конкретні терміни початку його роботи не визначені. У судовій реформі йдеться про те, що Вищий суд з питань інтелектуальної власності утворюється протягом дванадцяти місяців з дня набрання чинності нового Закону «Про судоустрій і статус суддів». Відповідно, 29 вересня 2017 року Президент України підписав Указ «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності». З вересня 2017 року Вища кваліфікаційна комісія суддів України проводить конкурси на заняття посад суддів цього суду. 13 лютого 2020 року здійснено державну реєстрацію новоутвореної юридичної особи – Вищого суду з питань інтелектуальної власності, про що внесено запис до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. На нашу думку, не досить просте завдання створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, який буде розглядати справи, що належать до цієї сфери. Треба також усунути деякі прогалини в законодавстві сфері ІТ-відносин.

Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори [1, ст. 433]. Відповідно до визначення комп'ютерна програма – це набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його в дію для досягнення певної мети або результату(це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах) [2, ст.1].

По-перше, треба звернути увагу на те, що законодавець вирішив захищати комп'ютерні програми як літературні твори, що, на нашу думку, є досить дивним, адже це не збігається із зовнішнім проявом продукту (програми). Авторське право зародилося в еру комерціалізації літератури та друкарської справи. Тому комп'ю-терні програми за аналогією зарахували до творів, щоб не створювати під них нормативну базу»з нуля» [4]. По-друге, технологічний процес обробки даних, так званий алгоритм, який доречно було б зарахувати до об'єктів права інтелектуальної власності, нині захистити неможливо, і у виправдання можна сказати, що така проблема є майже в кожної країни, тому що обробка інформації – вся сукупність операцій – збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрація, що здійснюються за допомогою технічних і програмних засобів, включаючи обмін по каналах передачі даних (інформаційні системи обробки даних, або вирішальні інформаційні системи, в яких дані піддаються обробці за складними алгоритмами – автоматизовані системи управління; системи прийняття рішень). У виправдання можна сказати, що проблема захисту алгоритму є майже в кожної країни.

У багатьох випадках люди, які створили комп'ютерну програму, не задоволені правовою охороною свого продукту. Забезпечуючи охорону комп'ютерних програм нормами авторського права, законодавець неминуче стикається з проблемами, зумовленими специфікою комп'ютерної програми як об'єкта, що охороняється, оскільки в ній принцип роботи (алгоритм) має безумовний пріоритет над формою вираження (алгоритм, викладений мовою програмування і представлений у вигляді вихідного тексту або об'єктного коду). Основне значення для комп'ютерної програми має її функціональність, яка зумовлюється алгоритмом, а написання програми на тій чи іншій мові програмування, тобто представлення її в тій чи іншій формі, може бути не важливим для користувача. Забезпечуючи охорону форми твору, авторське право об'єктивно не захищає алгоритм, що лежить в його основі [5]. Тобто якщо запозичити алгоритм самої програми, то це не буде вважатись порушенням авторських прав, що є абсолютно неправильним. По-третє, якщо програмний продукт не буде містити однієї чи кількох ознак, які описані в статті1 Закону України «Про авторське право і суміжні права», то вірогідно, що його не можна буде назвати комп'ютерною програмою. По-четверте, способи, ідеї, а також процеси, що використовуються та втілюються в комп'ютерній програмі, – охороні не підлягають. Але ж тоді можна змінити дизайн програми (тобто її зовнішній вигляд) і, відповідно, присвоїти собі надбання іншої людини. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (в чинній редакції) надає досить повне й докладне тлумачення комп'ютерної програми, яка в будь-якому разі містить об'єкти авторського права (графічні, текстові, програмний код). А права на такі об'єкти виникають незалежно від їх реєстрації– у силу факту авторства. Звісно ж, ІТ-продукт, ідею, втілену в рішення, в тому числі технічне, можна захистити як винахід або корисну модель. Якщо все ж таки вирішили запатентувати свій ІТ-продукт, то потрібно пам'ятати, що він має відповідати деяким умовам, однією із яких є промислова придатність. Тобто, він має працювати, вирішувати певні технічні проблеми, а не лише бути

сформованим як ідея, що в майбутньому призведе до чогось більшого. Проблемним є також об'єм програмного коду (зазвичай є дуже великим), який пред'являється для патентування. У деяких країнах Заходу можливість реєстрації комп'ютерних та інших програм як винаходів узагалі не передбачена.

Згідно з нормами законодавства піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (зокрема, комп'ютерних програм і баз даних), тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються порушенням авторського права і (або) суміжних прав із використанням мережі «Інтернет» [2, ст. 50]. Для вирішення деяких прогалин, а також проблем у правовому регулюванні ІТ-сфери було б доречним: створити окремий закон, який врегульовував би ІТ-відносини, зважаючи на досвід іноземних країн; дати більш зрозуміле і повне визначення поняттю «комп'ютерна програма»; розширити список об'єктів права інтелектуальної власності у зв'язку з масштабними змінами в галузі інформаційних технологій; вдосконалити механізм захисту і боротьби з піратством в Україні; запровадити нові методи боротьби з піратством та порушенням авторського (інтелектуального) права не тільки на державному рівні, але й на місцевому (як це робиться в США).

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : http://zakon.rada.gov.ua
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. №1402-VIII. URL : http://zakon.rada.gov.ua
4. Гродовська О. П. Комп'ютерна програма як об'єкт авторського права. URL : https://go-advocate.com
5. Пушкіна О. В. Захист прав інтелектуальної власності на комп'ютерні програми: прогалини у праві, рекомендації щодо їх усунення та досвід інших країн світу. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвип. С. 56–68.

Людмила АНДРІЄВСЬКА
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

РОЛЬ СУДУ У СТАДІЇ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

Актуальність розгляду значення суду на стадії виконання судових рішень має важливе значення, оскільки виконавче провадження є завершальною стадією цивільного судочинства, на якій відбувається відновлення порушених, оспорюваних прав фізичних, юридичних осіб та держави. Виконання судових рішень є важливим етапом у захисті прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

Ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» містить перелік виконавчих документів, які підлягають виконанню державною виконавчою службою і є підставами для відкриття виконавчого провадження [4]. Проте законодавчого визначення поняття «виконавчий документ» немає. У літературі виконавчий документ тлумачать як винесений судом чи іншим, передбаченим законодавством, органом юрисдикційний акт, який відповідає обов'язковим вимогам, містить відомості про присудження, підтверджує наявність передбачених законом підстав і умов для відкриття виконавчого провадження і обов'язковий для всіх органів, організацій, посадових осіб, громадян на всій території країни [7, с. 12].

В. М. Притуляк дає визначення судовому рішенню як акта судової влади, вказуючи, що це правозастосовчий акт, постановлений іменем України, оформлений у виді процесуального документу, яким владно підтверджується наявність чи відсутність спірного правовідношення, в результаті якого воно перетворюється у безспірне на підставі встановлених у судовому засіданні фактичних обставин справи [3, с. 155].

Відповідно до ст. 124 Конституції України та ст. 11 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів», рішення суду ухвалюється іменем України і є обов'язковим до виконання усіма